

Franc Poheven*

SIVA HIŠNA GOBA ALI HIŠNI LESOMOR (*SERPULA LACRYMANS*)

NAJNEVARNEJŠA ŠKODLJIVKA LESA

Siva hišna goba ali solzivka - *Serpula lacrymans* (Wulf. ex Fr.) Schroet. je najbolj nevarna razkrojevalka lesa. Kako zelo je pogubna za les, govori dejstvo, da so je v brošuri Glive Slovenije (1998) poimenovali hišni lesomor. Siva hišna goba tvori površinsko podgobje in razkroj poteka s površine v notranjost lesa. Zato ji ustreza okolje z visoko zračno vlažnostjo (zatohli zaprti prostori), kjer na lesu razvije bujno, belo puhasto podgobje. Zaradi tega okužbo z lahkoto opazimo, problem je le v tem, da v te prostore ne zaidemo prav pogosto in smo ob naključnem obisku nemalo presenečeni ob pogledu na prostor, preraščen z »belo vatasto prevleko«, na kateri so rumeni, v nekaterih primerih pa vinsko redeči madeži (slika 1).



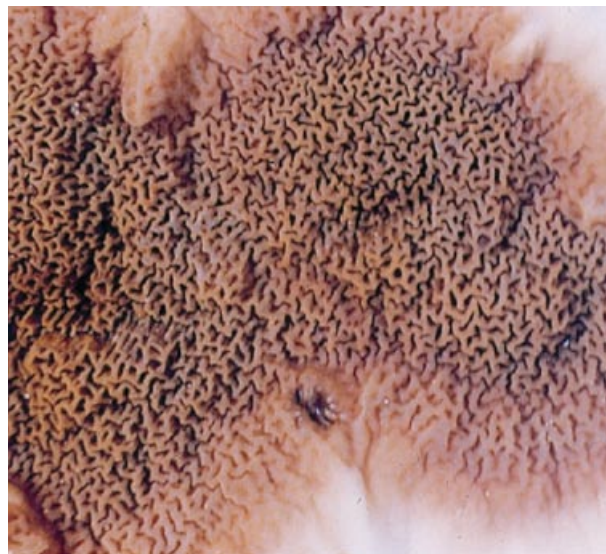
■ Slika 1. Siva hišna goba tvori površinsko podgobje, ki je na lesenem predmetu videti kot bela vatasta prevleka, na kateri so rumene lise

Siva hišna goba se običajno pojavlja na vgrajenem lesu iglavcev in listavcev. Najpogosteje razkraja lege, tramove, lesena tla, podboje vrat, okna, lesene strope ter pohištvo. Ne omejuje se le na stavbni les in pohištvo, temveč okuži tudi vse druge celulozne materiale (knjige, tkanine, tapete, papir, preproge, slike itd.). Kot vse hišne gobe, se tudi solzivka hrani s celulozo in povzroča rjavo destruktivno

trohno. Les pri tem zgubi mehanske lastnosti, v končni fazi pa razpade v rjav prah.

Do okužbe s solzivko pride samo ob visoki vlažnosti lesa (nad 20 %). Najpogosteje se pojavlja v prostorih, kjer zama ali če temelji niso izolirani pred vlago, pa tudi tam, kjer se, zaradi slabega prezračevanja, pojavlja kondenz. Optimalna temperatura za njeno rast je okoli 21 °C. Ko podgobje dodobra preraste les, je z izsušitvijo ne moremo uničiti, saj si z razkrojem celuloze sama ustvarja vlago. Kapljice vode se nabirajo na površini podgobja (od tod ime solzivka). Zato je z izsušitvijo lesa ter prostorov ne moremo uničiti in se trohnenje na popolnoma suhem lesu nadaljuje. V strokovni literaturi je zato opredeljena kot povzročiteljica suhe trohnobe (dry rot).

Z mesta okužbe se siva hišna goba s spleti hif, v obliki sivih vrvic - sivimi rizomorfi (ime glive), razrašča pod ometom,



■ Slika 2. Na blazinastem plodišču se razvije vijugasto nagubano (serpentinasto) svetlo rjavo trosiče, obdano z belim robom. Na dan nastane na trosovnici na milijone trosov (semen), ki jih raznaša veter

* prof. dr., Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo, Rožna dolina, Cesta VIII/34, 1000 Ljubljana

parketom, zlasti pa pod talnimi in stenskimi oblogami na vse predmete iz lesa ali celuloze. Podgobje v obliki rizomorfov prodre tudi v zidove in se razširja v prostore, ki so lahko nekaj deset metrov stran od izvora okužbe. Ob prodoru povzroča preperelost in razpad opeke ter betona, kar je še posebno nevarno za temelje in nosilne zidove. Iz literature so znani primeri, da je solzivka z rizomorfi prodrla po telefonski napeljavi iz kleti v 13. nadstropje, kjer je razkrojila povsem suho omarico za telefonski aparat.

Ko se podgobje z razkrojem lesa oskrbi s hranilnimi snovmi, poskrbi za potomstvo. Tvori se plodišče, ki kot blazinasta prevleka prerašča površino lesa ali drugo podlago (strop). Na plodišču se razvije vijugasto nagubana (serpentinasto) svetlo rjavo trosišče obdano z belim robom (slika 2). Na labirintasti trosovnici na dan nastane na milijone trosov. Ti se kot rjav prah nabirajo na površinah po prostoru. Lahko pa je plodišče prostorsko ločeno od žarišča trohnenja in zraste v prostoru s preprihom. S podgobjem je povezano z rizomorfi, po katerih se oskrbuje s hrano. Tam imajo trosi večjo možnost, da se po zraku razširjajo in si poiščejo ustrezno vlažen les za nov začetek razvoja (okužbo).



■ **Slika 3. Plodišča sive hišne gobe, ki so se pojavila na novovgrajenem suhem podu le nekaj mesecev po neuspešno izvedeni sanaciji**

Ker je siva hišna goba zelo odporna na izsušitev, je za odstranitev okužbe treba izvesti temeljito sanacijo objekta. Če je sanacija izvedena strokovno pravilno in če so upoštevani vsi ukrepi zaščite, jo uspešno zatremo in se goba ne pojavi več. Pogosto pa se v praksi dogaja, da so sanacijski posegi izvedeni nestrokovno ter prepovršno in se okužba nadaljuje oziroma ponovi (slika 3). O sanacijskih ukrepih ob okužbi s hišnimi gobami pa bo objavljen prispevek v eni od naslednjih števil.

Ministrstvo podprlo vstop lesarjev in gozdarjev v raziskovalno mrežo WoodWisdom Net



V sklopu konference Forest-based Sector Technology Platform (FTP), ki jo je konec maja uspešno izpeljala Slovenska gozdno lesna tehnološka platforma, je bil sklenjen tudi dogovor o vključitvi Slovenije v raziskovalno mrežo WoodWisdom Net.

Povabilo za vstop v to elitno panožno raziskovalno mrežo, ki jo sestavljajo Finci, Švedi, Norvežani, Nemci, Avstrijci, Francozi in druge vodilne države na področju lesarstva in gozdarstva, smo prejeli meseca marca. Vstop posamezne države v mrežo je mogoč samo s pripravljenostjo ustreznega ministrstva za sofinanciranje bodočih raziskav. V Sloveniji je za to pristojno Ministrstvo za visoko šolstvo znanost in tehnologijo (MVZT), ki ga je delegacija vodstev lesne in gozdarske panoge obiskala aprila.

Pozitivno odločitev MVZT za sofinanciranje bodočih raziskav, izvedenih v sklopu programa ERA NET WoodWisdom net, je predstavnica ministrstva Marta Šabec - Paradiž podala vodju mreže Ilmariju Absetzu iz Finske na srečanju FTP v Kranjski Gori.

Stem je izpolnjen prvi pogoj za sodelovanje slovenskih raziskovalcev v ključnih evropskih branžnih razvojnih projektih. Vključenost v vrhunske raziskovalne projekte pa je dobra osnova za izboljševanje konkurenčnosti slovenskega gozdarstva in lesarstva na osnovi znanja.

Igor Milavec